

ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ СИТУАТИВНОГО МОДЕЛЮВАННЯ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОСВІДОМОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Власенко Наталія Олександрівна,

к.б.н., доцент

Базалій Андрій Миколайович,

студент

Полтавський національний педагогічний університет
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна

Анотація: у статті розглянуто основні технології ситуативного моделювання для формування екологічної свідомості молодших школярів. Визначено, що для формування екологічної свідомості молодших школярів доцільно застосовувати освітні технології ситуативного моделювання: симуляції або імітаційні ігри, спрощене судове слухання (суд prose), громадські слухання, розігрування ситуації за ролями (рольова гра, програвання сценки, драматизація).

Ключові слова: технології ситуативного моделювання, імітаційна гра, екологічна свідомість, молодші школярі.

Постановка проблеми. Сучасні освітні технології забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей учнів, їхнього рівня знань та розвитку. Творча діяльність учнів сприяє розвитку мотивації і здатності до самореалізації, формує здатність вирішувати проблемні завдання й робити висновки, розвивати якісні комунікаційні навички.

Зміст інтерактивного навчання полягає в тому, що освітній процес відбувається завдяки постійної взаємодії між всіма учнями. Учитель виступає як організатор процесу навчання, консультант. Високих результатів у навчанні можна досягти взаємними зусиллями учасників освітнього процесу, коли взаємна відповідальність за результати роботи розподіляється також між всіма

учнями, що значно підвищує рівень екологічної свідомості [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Активне впровадження ідей екологічної освіти й виховання на сучасному етапі розвитку українського суспільства регламентовано Національною доктриною розвитку освіти України у XXI ст., Концепцією нової української школи, Державним стандартом початкової освіти, Концепцією екологічної освіти в Україні, Концепцією неперервної екологічної освіти та виховання в Україні, Національною стратегією розвитку освіти в Україні тощо. Аналіз нормативних документів вказує на те, що проблема екологічної освіти є надзвичайно актуальною [1;3;6;7].

Аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує посилення інтересу до використання технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі Нової української школи. Технології ситуативного моделювання ґрунтовно описували в своїх працях такі вчені: Н. Побірченко, Г. Коберник, О. Біда, О. Комар, І. Осадченко, О. Пометун і Л. Піроженко, О. Шендерук і В. Пермінова, П. Шевчук і П. Фендрих тощо [4; 8; 9; 10] .

Мета статті – розкрити освітні технології ситуативного моделювання для формування екологічної свідомості молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Організація освітнього процесу в Новій українській школі, відповідно до Державного стандарту початкової освіти та Концепції екологічної освіти, з використанням інтерактивних методів полягає в моделюванні життєвих ситуацій, використанні рольових екологічних ігор, спільному розв’язанні завдань на основі аналізу обставин і ситуацій тощо. Інтерактивні методи навчання зазвичай поділяють на дві групи: групові та фронтальні. Ці методи використовуються на різних уроках, етапах уроку, для різних цілей і на даний момент є найбільш вживаними [11].

О. Пометун та Л. Піроженко [10] пропонують технології інтерактивного навчання класифікувати за формами навчання (моделями), в яких реалізуються інтерактивні технології. Залежно від мети уроку та форм організації навчальної

діяльності учнів, їх поділяють на чотири групи:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання (робота в парах; ротаційні (змінювані) трійки; два – чотири – всі разом; карусель; робота в малих групах; акваріум).

2. Технології колективно-групового навчання (обговорення проблеми в загальному колі; мікрофон; незакінчені речення; мозковий штурм; навчаючись – учусь (броунівський рух); ажурна пилка (мозаїка); аналіз ситуації (case метод); вирішення проблем; дерево рішень).

3. Технології моделювання ситуацій (симуляції або імітаційні ігри; спрощене судове слухання (суд prose); громадські слухання; розігрування ситуації за ролями (рольова гра, програвання сценки, драматизація)).

4. Технології опрацювання дискусійних питань (метод PRESS; займи позицію, зміни позицію; неперервна шкала думок (континуум, нескінченний ланцюжок); дискусія; обговорення в стилі телевізійного ток-шоу; оцінювальна дискусія; дебати).

У своїх дослідженнях О. Шендерук та В. Пермінова, розглядають технології ситуативного моделювання, які допомагають учням отримати та засвоїти значно більший обсяг навчального матеріалу, сприяють зростанню їхньої активності, працювати в команді тощо. До таких технологій ситуативного моделювання належать імітація, симуляція, рольова гра [5].

Імітаціями називають процедури з виконанням певних відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в рамках заданої програми, чітко сліdkують інструкції. Учні можуть виконувати дії у мікрогрупах, парах або індивідуально. Всі учасники наприкінці імітації отримують подібний результат, але він не завжди однаковий і наперед передбачити його неможливо. Важливо, щоб ці результати колективно аналізувалися й обговорювалися. Для того, щоб успішно провести імітаційну гру, вчителю необхідно: обрати тему для імітації, чітко спланувати всі дії, що необхідні для проведення імітації, продумати участь у ній усіх учнів, надати їм максимум інформації, перед імітацією

зробити невеликий вступ, а також підготувати запитання для рефлексії [10].

Симуляція – це форма рольової гри, в якій учні у спрощеному вигляді демонструють певні ситуації, що створені вчителем. Педагог має чітко розподілити ролі учнів під час підготовки до симуляції, обговорити з кожною дитиною-виконавцем послідовність дій і висловів. Варто наголосити на необхідності дотримання чіткого сценарію, регламенту, який є схожим з проведенням такої процедури в реальному житті. Інакше кажучи, будь-яка симуляція є мініверсією реальності [5].

Під час організації освітнього процесу можна використовувати такі технології ситуативного моделювання для формування екосвідомості молодших школярів, як симуляції або імітаційні ігри, спрощене судове слухання (суд *prose*), громадські слухання, розігрування ситуації за ролями (рольова гра, програвання сценки, драматизація).

Симуляційні або імітаційні ігри. Імітаційні ігри розвивають уяву і навички критичного мислення, сприяють практичному застосуванню вміння вирішувати екологічні проблеми, а симулювання дає змогу учням глибоко зрозуміти екологічні проблему зсередини, формуючи їх екосвідомість.

Спрощене судове засідання. Технологія спрощеного суду дає можливість учням отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття судового рішення, аналізувати, критично мислити та приймати рішення з раціонального використання, охорони і збереження довкілля.

Громадські слухання. Моделювання публічного слухання через імітаційні екологічні ігри дозволяє учням розуміти мету і порядок слухань, а також ролі та обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій. Учні отримують практичний досвід у визначенні і поясненні, інтересів і цінностей, пов'язаних з предметом слухання, тим самим формуючи екомислення та екокультуру.

Розігрування ситуації за ролями («Рольова гра», «Програвання сценки», «Драматизація»). Рольові екологічні ігри допомагають визначити ставлення учнів до конкретної життєвої ситуації, набути власного досвіду в процесі гри, усвідомлення місця та ролі людини в екологічному світі.

Технологія рольової екологічної гри своєю метою має виявити ставлення до конкретної життєвої ситуації, допомогти навчитися чомусь через досвід та почуття. Досвід, отриманий у екологічній грі, може виявитися навіть продуктивнішим у порівнянні з придбаним у практичній діяльності, бо рольові екологічні ігри дають змогу наочно уявити наслідки ухвалених рішень, дають можливість перевірити різноманітні варіанти таких рішень та збільшують масштаб охоплення дійсності. Необхідно аби кожен учасник рольової екологічної гри чітко знав свою роль, знав зміст та мету гри. Варто пам'ятати, що провести будь-яку гру не так легко, як здається, оскільки цьому передують тривала підготовка як вчителя, так і учнів.

Екологічна освіченість особистості виявляється у її здатності приймати рішення, діяти на основі ієрархії суспільно і особистісно значущих цінностей і потреб, користуючись здобутими знаннями і набутими вміннями. Формування у громадянина здатності приймати рішення та діяти в інтересах збереження довкілля є провідною світовою тенденцією розвитку екологічної освіти, яка потребує переорієнтації основної уваги із забезпечення знань на опрацювання проблеми та знаходження важливих рішень. Останнім часом екологічна компетентність виступає визначним у світі критерієм та інтегрованим показником якості екологічної освіти при формуванні екосвідомості молодшого школяра, що реалізується під час вивчення інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Висновки. Ефективними в початковій школі для формування екосвідомості учнів є освітні технології ситуативного моделювання, що розвивають критичне мислення дітей, вміння висловлювати свої думки, знаходити підхід до вирішення певних екологічних ситуаційних проблем, пропонують власні шляхи раціонального використання, охорони та збереження довкілля. До групи технологій ситуативного моделювання, які можна застосувати для формування екологічної свідомості, можемо віднести симуляції або імітаційні ігри, спрощене судове слухання (суд prose), громадські слухання, розігрування ситуації за ролями (рольова гра, програння сценки,

драматизація) тощо. Для застосування цих прийомів вчитель повинен створити проблемну ситуацію екологічного змісту, а діти – у ході обговорення – запропонувати можливе рішення, що сприятиме формуванню екологічної свідомості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Власенко Н. О. Екосвідомість молодших школярів. *Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті*: зб. наук. праць. Полтава: Видавець Шевченко Р. В., 2018. С. 45–54.
2. Волохата К. М. Екологічні ігри на уроках природознавства як засіб формування екологічної культури молодших школярів. *Наукові записки Вінницького педагогічного університету імені М. Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. Вінниця, 2013. № 39. С. 360–362.
3. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
4. Інтерактивні технології навчання в початковій школі : посібник для студ. вищих пед. навч. закл. та вчителів загальноосвіт. шк. / О. А. Біда [та ін.]; Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Софія, 2007. 209 с.
5. Ісакова В. С. Технології ситуативного моделювання як засіб розвитку мовленнєвої компетентності особистості молодшого спеціаліста. *Імідж сучасного педагога*. 2019. № 6 (189). С. 43–46.
6. Концепція екологічної освіти України: Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. 2002. № 7. С. 3–23.
7. Концепція Нової української школи. URL: <http://https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
8. Осадченко І. І. Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи : монографія / Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Жовий О. О., 2011. 414 с.
9. Побірченко Н., Коберник Г. Інтерактивне навчання в системі нових

освітніх технологій. *Початкова школа*. 2004. № 10. С. 8–10.

10. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. К.: «А.С.К.», 2006. 192 с.

11. Чайковська Г. Б. Інтеграція екологічних знань у навчальні дисципліни Нової української школи. *Нова українська школа: теорія і практика реалізації інтегрованого підходу*: матеріали міжнародної наукової конференції (17–18 травня 2018 р., м. Тернопіль). Тернопіль: Вектор, 2018. С. 119–122.